

Pr 1116 (24/6)

C-66

І. СОСЮРА

ВИБРАНІ
ПОЕЗІЇ

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

+

Шифр РШ6(2=4); С-66 інв. № 2429919Автор Со-сторра В.Назва Вибрані поезії.Місце, рік видання [Х:], 1936.Кіл-ть стор. 156, [4] с.

-||- окр. листів _____

-||- ілюстрацій [1] арте. іл.

-||- карт _____

-||- схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют _____

Примітка: 10. XII. 2003.Львів

ЛЕДЖ
МІТ
ЗВІДАВ

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ВИБРАНІ
ПОЕЗІЇ

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

1936

Редактор — Є. Прокудін
Художники — Мищенко і Александров
Техкерівник — С. Білокінь
Коректор — В. Потієнко

ЧЕРВОНА ЗИМА

П о е м а

I

Лисиче над Дівцем ... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в 7 годин ...
Вас не забудь мені, як рідну Третю Роту ...
про вас мої пісні під сивий біг хвилин ...

На щєбінь часто ми до Сущенка ходили,
за це платили нам щоденно четвєртак.
Та по ночах дівчат в половниках любили ...
О, свіжий дух степів, о, поділунків смак !..

Де шахти на горі щодня малюють зорі,
під зойки димарів так просто ми жили,
училися писать, звичайно, на заборі ...
та били лисичан, щоб до дівчат не йшли.

Ну, як мені забудь далеку Білу Гору
і теплий блиск очей (там трави в тумані ...),
що зрадили мене ... де в ніч ясну, прозору
носився з вітром я скажено на коні ...

Ї

І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі,
і все мені завод невпинно докотить,
і ворота скрипить про дні минулі млі,
коли повстали ми і йшли Петлюру бить ...

Лисиче над Дінцем ... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в 7 годин ...
вас не забудь мені, як рідну Третю Роту ...
про вас мої пісні під сивий біг хвилин ...

II

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди ..
біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
і радість лоскотно бентежить наші груди ...
Шякують злидні нас, юнак до юнака.

Багнетів гострий блиск ... шапки кругом лахматі ...
коло дзвінка сестра сумуючи стоїть ...
А мати не прийшла на бій випроводжати,—
і серце іноді невільно защемить ...

Стою, неначе в сні. Чекають нас вагони ...
і ворог шле з гармат нам зза Дінця привіт
Але не боїмось ми банд злотопогонних,—
уже не мало їх пустили ми під лід ...

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди ...
біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
і радість лоскотно бентежить наші груди ...
Шикуть злидні нас, юнак до юнака.

III

Колеса тупо б'ють ... по рейках перебої ...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів ...
Стою біля дверей ... і дихає сосною
квиління вітрове про весні юних днів

Рубіжне ... знову путь ... Володіне ... Кабанне ...
нарешті Сватове, і крикнув потяг: «Стій!»
Сходили на базар, помилися у бані,—
я вірші став писать під вечір золотий ...

Писав про сніг і кров ... неначе знав, що ніччю
раптовий стрілів блиск вогку прониже тьму ...
Й ми знов підем на бій за Владу Робітничу
О, не забудь мені Червону ту Зиму!..

IV

Вкраїну з краю в край проходили з боями
Червоно танув сніг в пожежах барикад ...

І громом молодим котилося над нами,
лунало по ланах: «Вперед, за Владу Рад!..»

І де ми не пройшли, нас радо зустрічали,
і навіть вітер нам дорог не замітав.
Дівчата нам стрічки червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав ...

v

І знов Донеччина ... і вітер верби хиле
й не віриться, що знов побачу я село,
давно покинуте, таке до болю миле ...
але багато з нас додому не прийшло

І м'яко сніг рипить ... іду тривожним кроком
така знайома путь з дитинства ще мені ...
тут рвали восени ми глід червоноокий,
тут рвав я квіти чар кохання восени ...

Вже станція ... завод ... і рейки заблищали
під безліччю огнів ... Ось робітничий клуб ...
і в небо простяглись і небо запутляли
ряди задумані високодимних труб ...

Скінчилась вистава ... з воріт виходять люди ...
о, скільки, скільки тут знайомих милих лиць!..
Чого ж тепер мені так тоскно й давить груди,
чого ж холодний сум ці хвили принесли?..

VI

О, де ти, брате мій?.. прийди хоч на хвилину
ти ж так мене чекав, а я й не знав, що ти
мене давно зміняв на темну домовину,
зміняв мене давно на схилені хрести...

Ти ж так мене чекав ... казав, що : «З фронту скоро
Володька галіфе для мене привезе»...
Тепер не підем ми з тобою в Білу Гору,
тепер уже тобі не треба галіфе

VII

Колеса тупо б'ють ... по рейках перебої ...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів
Стою біля дверей ... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів ..

Згорнула вже давно холодні сиві рядна
тільки для нас зима ... навколо все в цвіту
І з зор тремтучий міст в Майбутність неоглядну
Години Перемог тільки для нас прядуть ...

Весна й літо 1921

О, НЕ ДАРЕМНО !..

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати ...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести

По бруку чіткий крок ... де авто перебої,
веселі ватажки вітають юнаків ...
неначе дивний сон в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла спів дзвінкий ...

Рядами струнко йдуть баби, жінки, дівчата,
і дітвора біжить з захопленням в очах ...
І скиглить, скиглить ніч промерзла й кострубата,
розіпнена давно на сонячних мечах ...

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати ...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести ...

1921

В осіннім шелесті під галок лопотіння
змарнілим сном бреде журба вогких алей
і спогади тремтять, мов смажене насіння,
лишають на вустах жадань прозорий глей ...

І згадуються дві ... під снігом тротуари ...
під вибухи гармат бетонний вулиць жах ...
й пожежі перший знак, де димарів сигари
до неба простягли розтулені вуста ...

Спадали постріли трояндними садками ...
над збитим ворогом тремтіли прапори ...
І ніби Жовтня крок котив громи над нами
з розчинених дверей зорі ...

1921

Ми на роботу йдем.
На хмарних рушниках зоря квітки виводить ...
і звук і день ...
і ніби дим замерз над золотим заводом ...
Ми на роботу йдем.

Мій брате, Вересню, з блакитними очима,
під усміхом твоїм жевріє серця бій ...
і рим моїх палких обсыпана шипшина —
хвала тобі!

А вулиця тремтить різноголосим кроком
та гуркотом колес,
мов дметься догори обчовгана дорога,
і мерехтять багнетні леза ...

1921

Роздули ми горно, ще нерухоме вчора,—
й ковадла зорний спів до праці дзвінко зве ...
Конає світ старий, де Осінь жовтозора
на золотих човнах до заходу пливе ...

Заведе, тату мій!.. мов блудний син, до тебе
вернувся знову я з благанням на вустах ...
не піде до телиць під кучерявим небом
мандрівник молодий, закоханий в жита.

Де з чорним золотом та з крейдою вагони,
веселі шахтарі на зміну швидко йдуть ...
між ними гелкотять китаїці та чолдони
і стелють по стерні тайги тривожний дух ...

Жене вітри горно, ще нерухоме вчора ...
й ковадла зорний спів до праці дзвінко зве ...
Конає світ старий, де Осінь жовтозора
на золотих човнах до заходу пливе ...

1921

1917 РІК

П о е м а

I

Сурмою світовою
17 - й рік заграв ...

Ой, пішли ж ми та до останнього бою ...
і запалили заклопотано заграви ...
Падали, падали палади, корони, трони ...
і тремтіли від жаху бетони ...

II

Білі полотна снігу,
а на нім червоні плями ...
в багнетах посвистує вітер ...
Чоботи в мене з повстанця
і шинель теж його, хоч не латана ...
Вийшли на бій ми уранці ...
Нічко моя ти розпатлана !..
Білі полотна снігу ...
в багнетах посвистує вітер ...

III

Далеко, далеко цокотять ешелони ...

Чуйно слухай :

«Стій, стій, стій !»...

Тиша.

Гей, не спи !..

Вперед, вперед !..

Та - та - та - та - та - та - та

тах - тах ...

кулемет ...

і знову тихо.

Далеко, далеко цокотять ешелони ...

IV

Лежить, поколотий багнетами

під брамою біля церкви ...

«Де ти, Івасю, де ти?» ...

V

Там, де шахти розгорнули

темні крила над селом,

вже за обрієм блиснуло

золоте зорі весло ...

І Дінець, повитий димом,

котить хвилі в Донщину,

ніби радий, що побачив

восени весну ...

Мов глечики на тинах,
надії ворожі ...
В вільних грудях серце — птах, —
хто нас переможе?!
А як сіли ми на коні,
ворогів рубати, —
не по одному із нас
заплакала мати ...

VI

Холодно ...
мерзнуть ноги ...
З стріхи сиплеться сніг ...
вкрили сніги дороги ...
Вітер котить бур'ян під ноги,
вітер лащить дуденям до ніг ...

VII

Згортали крила дні ... і замерзали вії ...
копита стукали настирливо по рейках ...
Душа була, мов крейда,
що кров'ю просочилася до краю ...
Але уперто йшли ... а по боках кіннота,
рядами в далечінь ...
Біднота, біднота!..
Напіводірвані погони вітер трепле ...
і сніг заносить
минулого обличчя ...

VIII

Гарно одягнені люди
за море похапливо тікали,—
і, ніби пуп'янки на деревах весною,
нам груди сонцем наливало ...
І притуплялися шаблі
від крові чорної контрреволюції,—
і скиглили куркулі
на місяць червоний контрибуції ...

IX

Ночували узуті
і тяжко снили про розстріли
і ніжні і люті ...
А місяць у вікна заглядав ...
Кожний напружено чекав
різкого й гострого :
«До зброї!»
І не було ані на хвилинку спокою.

X

Били гармати, били ...
вікна тривожно бряжчали ...
А ми по вулицях ішли
І «Ой там коло млину» співали.
Дідусь у новому козушку
задубів біля телеграфного стовпа ...
(хотів сховатися від кулі)
з ямою — голова ...

Били гармати, били ...
вікна тривожно бряжчали ...
А ми по вулицях ішли
і «Ой там коло млину» співали.

ХІ

А серця обливалися злістю,
коли кулі навколо співали ...
І сунули з усіх боків тривожні вісті,
що фронт у чотирьох місцях прорвали
А з півночі поспішала допомога ...
казали, що на Попасній уже ешелони латишів,
що вони не бояться ані чорта, ані бога,
і ненавидять старий режим.

Наколи ж дотлівали останні надії,
радісно увечері гармати забабахкали ...
спалахкувало на небі промінясте віяло
і розсипалося по снігу коліщатками ...
Вже не будуть дончаки за дівчатами,—
за розхристаними горлицями ганятися,
тепер тільки вітер їм навздогін перекатами
розстигає крила ніби шати ...

ХІІ

А з Києва уже гуркотіло ...
і тремтів нахабний гайдамацький шлик ...

Знову гармати забили ...
і полки за Дніпро пішли.
Але сила наша ще не загартована,
ї ми в боях упертих відступили ...
Ой, недовго ж гармати били ...
але прийдем на Україну, безумовно.

XIII

І літо вже пройшло в напруженім чеканні
сталеві згуртувалася ряди.
А по ночах,
коли ми важко про Україну снили,
крізь вікна, як колись, всміхався молодик
і ніби шепотів про кинуті хатини,
про те, як над Дінцем
крові тривожний пах
рядном терпким і теплим висить ...
Ой, блиснить огнем веселим, списи!
вже чекають важкогриві коні ...
Скоро, скоро сонце упаде
з теплим хряском на порепані долоні ...

XIV

Ой, ідуть полки та долинами
на шапках зірки п'ятикутні.
В боротьбі упадем до колін не ми,—
ще побачимо мплі ми рудні.

Ще усміх в далечінь теплом останнім Осінь,
і вітер по садках шпурляє жовтий лист ...
він тоже з нами йде з піснями по дорозі,
сміливий, як і ми, він тоже комуніст.

І віби шарудить крилом золотолистим
І хочеться мені веселим стрибунцем
без краю двірінчать про ранок промінистий
і Осінь ділувать в зажурене лице ...

1921

І все, куди не йду, холодні трави сняться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акацій,
востаннє за вікном заплакане лице ...

І сняться все мені далекі темні очі,
що в'януть і мовчать в осінній далині
А шоки, як колись, вітри мені лоскочуть
і запах чебрецю несуть вони мені ...

Ну, як тепер живе Горошиха - вдовиця,
де Фелька — син, що зник тоді вночі?..
А ми ж не раз із ним ходили по кислиці,
де шарудів бур'ян і плакали сичі ...

Ожина за Дінцем ... О, любий Холоденко,
далекий брате мій, зарубаний в бою!..
не схилить вже тепер твоя нещасна ненька
на зрубане плече голівоньку свою.

І все, куди не йду, холодні трави сняться,
де дерева шумлять і плачуть за Дінцем,
де вулиці п'янить солодкий дух акації,
востаннє за вікном заплакане лице ...

1922

Не біля стінки я, й не кров моя холоне,
і вітер не тріпа розірвану шинель, —
під громом і дощем розкидав і колони,
і б'ють броневики в обличчя нам огнем.

Ой, б'ють броневики!.. Атака на залізо ...
Гарячим дзвоном б'є... а в роті з пилом кров ...
З розбитим боком смерть по рейках лізе, лізе ...
І кров'ю капотить на щепень семафор ...

І згадується знов далекий полустанок,
і од снаряда дим над житом раз - у - раз ...
Так хто ж сказав тоді, що наша доля хляне
й свободи на землі ще не прийшла пора?!

Де пил і бур'яни, під небом Перекопа
парує тепла кров аж до далеких зор ...
Я чую, як гуде в диму земна утроба,
де падали вони під орудійні зойки ...

І все, куди не йду, далекий полустанок
і од сваряда дим над житом раз - у - раз ...
Так хто ж сказав тоді, що наша доля хляне
й свободи на землі ще не прийшла пора ?!

1922

* * *

Од вечірнього, од синього снігу здається
місто з електричними місяцями голубим і гнідим.
Чую, як серце у міста б'ється :

дим —

дим ...

дим —

І згадується (чому, чому?..) Волоський колодязь,
де навкруги, ніби люди, стовпи ...

А над ними небо, як фіолетовий колодій,—
і од саней б'є в обличчя діамантовий пил ...

Іду по пухкій і по тихій дорозі,
по боках дерева, дерева, дерева.
Дзеленчить на далекому розі,
і рипить на морозі

вата ...

Хтось на небі пером написав
Золотими чорнилами :

місяць ...

Не дописав

і ...

замисливсь

1923

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий роздвітає весна на землі,
і земля убирається зрання ...

Лише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки ...
В день такий на землі роздвітає весна
І тремтить од солодкої муки ...

В'яне серце моє од щасливих очей,
Що горять в тумані наді мною ...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою ...

Гей, ви, зорі ясні !.. Тихий місяцю мій !..
Де ви бачили більше кохання ?..
Я для неї зірву Оріон золотий,
я – поет робітничої рані.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убивається зрання ...

Дуже тихо і легко в синяву вона,
протягає до зор свої руки ...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки ...

1922

Уже зоря золоторога,
де поліннями зацвіло,
кладає на огнені пороги
своє сивіюче крпало.

На тротуарах не лізеї
й не лебединий в небі крик,--
дзвінка безодня над землею
чолом задуманим горить.

В поля з пахучої долоні
червінці осінь просіва . .
А десь біжать залізні коні,
і пахне холодом трава

1922

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загопи ...

А сосни шумлять ...

То не серце у тривозі б'ється дзигою на палі, —
червоніє і несеться над безоднями Земля ...

Ми замкнули грозу в телефоні,
блискавиці несем по світах.

Крик уночі :

— На коні ! На коні ! На коні !..—

І зоріє над шахтами стяг.

Зашуміли вже крила червоні,
і невидний кричить паротяг ...

Простяглися дроти на всі гони.

Гей, за обрієм радіо - дні !..

Ми замкнем, як грозу в телефони,
у райони стихію стихій.

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загопи ...

А сосни шумлять ...

То не серце у тривозі б'ється дзигою на палі, —
червоніє і несеться над безоднями Земля ...

1923

Магнолії лимонний дух,
Солодкі мрії олеандри
А в небі огнені гранати,
і мислі зоряно цвітуть ...

О, моря гул!

О, моря гул!..
і шарудіння хвиль на пляжі
А там панелі ще в снігу
й морозу огневi масажі.

Ми хвилі любим,
хвилі любим.
Самі народжені од хвиль.
О, притули вишневі губи
ти до моєї голови.

Хвилини бій,
хвилини бій ...

Я чую, як біжать секунди,
я бачу космоси в траві,
в твоїх очах заграви бунту.

Магнолії лимонний дух,
солодкі мрії олеандри,
А в небі огнені гранати,
і мислі зоряно цвітуть.

1923

1871 РІК

Пролог

Схилився тоскно день над баштами Версалю,
співає далечінь про синій, синій сон ...
Чи сниться це мені?.. Обличчя ... кров ... і далі ...
і кров'ю капотить над золотом колон ...

Я бачу крізь вогонь і дим Мон - Валер'яну
Дюваля зор смутний,— а в ньому смерті тінь
й останній сонця блиск, що на смертельну рану
упав і затремтів в ріданні золотім ...

На балках барикад я бачив Де - Лаклюза
(з гарячим вітром куль останній в груди жах ...)
між трупами в крові його пропала блуза
і тільки пил і дим крутилися в очах ...

Домбровський он лежить ... а повз нього проходять
сумні товариші з риданням на вустах ...
І навіть вітер змовк і більше не виводить
своїх сумних пісень в щілини барикад.

Смертельний криві жах льоху Пале - Роялю,
в кутках блукає сум і точить кров одчай ...
І все чекає день, коли проснуться далі
й камінню іскри дасть раптовий дзвін меча

І все чекає день ... В просторах темносиніх, —
де Ейфелів гостряк, в протуберанці дим
О, як тривожно там, де тільки тіні, тіні
і ніби од пожеж пропечені сліди !.

Чи сниться це мені?.. В провулках барикади
і од снарядів дим, де море темне блуз ...
А вітер в вікна б'є розхристаний і радий, —
то ввійшов на майдан розкований француз

То вийшла на майдан замурзана дитина,
й чоловікам жінки патрони подають.
А десь гармати б'ють тривожно і невпинно,
огнем і чавуном по барикадах б'ють ...

Ой, шле колони Тьєр!.. жахне все вужча коло,
і падають жінки над трупами дітей ...
А в небі молодик, мов золота гондола,
в зелену дальню задумано бредє

Ой, шле колони Тьєр!.. Стараються версальді
як можна догодить за золото панам ...
І заломила ніч в смертельній тузі пальді,
мов дивиться згори в останній раз вона ...

Провулки в долині під тоскною габою,
ховається в кутках передчуття зорі ...
То спогади встають в синяві чередою
і злякано тремтять під вітром прапори ...

І сниться все мені маненький хлопчик Діна,
а кров із живота на тротуар тече ...
Все нижче до землі схиляються коліна
й холоде ніби день і гасне блиск очей.

Де важко кров несла з печальним дзвоном Сена,
і кров'ю капотів над димарями день,
по вулицях вузьких блукала тінь Варлена
і кликала на бій замурзаних людей ...

Рядами в тьму ідуть аж он мерці Комуни
й до помсти кличуть нас ... О, федератів мур !..
Мов падає вода на огнені буруни
і злякана шкварчить од невимовних мук ...

Де розплескала кров обідрана блуза,
крізь вітер і туман про радіо - віки
рубінами слова шпурнула наша муза,
й немов басує десь вишневий ранку кінь ...

I

Тікають по полях обідрані солдати ...
А з неба, як на зло, дощі, дощі, дощі ...
О, ще не раз буржуй пошле на брата брата
й крові нап'ються ще пощерблені мечі ...

Летить, мої думки, де на ланах Шампані
лунає дзвін пісень потомлених дівчат,
де кров'ю обляло за далекою грані,
і в'яне молодик в заплаканих очах !..

І я отой солдат, і кінською спиною
обляпано штани розірвані мої.
А в серці похорон, бо ворог за спиною.
І стогнуть без кінця бої, бої, бої ...

Рожевий молодик схилявся над травою
і пахло од трави солодким і терпким ...
На сполох било десь ... прощався я з тобою,
її тривожно землю рив мій поровистий кінь

Я не піду тепер на звуки карманьйоли
в веселий хлопців ряд під молоком небес !..
А кликала трава було, здається, вчора
і тьохкав за кущем невидний соловей ...

Вже видно дерева під стінами Парижа,
Все ближче вороги ... О, краю бідний мій !..
А небо все в крові, мов велетенська грижа,
немов в останній раз звисало на степи.

II

Невже в полоні я ?.. О, Франціє кохана !
Старенький цей мундир нащо тепер мені ?
Нащо мені тепер мої почесні рани,
Коли в полоні я свої марную дні ?..

Куди піду тепер з гарячими сльозами,
коли зв'язали нас смертельним ланцюгом?
Нам слухать тільки тут безсонними ночами,
як пахнуть дерева і лопотить огонь...

Та тільки в глибині жевріє десь надія,
що не забудуть нас і виручать свої.
Але даремно все: то з ночі вітер віє,
і розтипає тьму біля Парижа біії...

III

Неначе греблю де прорвало й затопило...
На кого ж ми йдемо? Куди нас кличе Тьєр?
Чиї ж то по ночах далекі дзвони блили
тривогою й огнем в худе лице моє?..

Як ляльку, привели з ганебного полону
мене, немов у сні, в версальській ряди...
На кого ж я піду в закованих колонах
і смерть чию не раз побачить зір пустий?..

А хмари все біжать на захід помертвілиї,
і хочеться стрілять в далекий молодик...
О, де ж, безумний я, тепер позичу сили,
щоб серед зла й крові правдиву путь знайти?

«Гей, полювянка ось!..»

— «Яка ж вона хороша!»

— «Та тільки дуже зла!»

Я глянув і зомлів...

О, це ж вона, моя троянда Де-Лароша,
якої не знайти на цій страшній землі...

Ходив, прохав, молив даремно... щастя в'яне,
як сніг отой, що був недавно на полях
Сьогодні на зорі її уже не стане,
бо не один я чув коротке: «Розстрілять».

О, сили, небо, дай! Трава моя кохана!
Як визволить її, бо знаю все тепер,
куди вони ведуть одних солдатів п'яних
і шелестить над ким крилом печальним смерть

Одні і другий стріл... Який гарячий вітер!..
Впаялася в мою коханої рука...
Навколо по щоках без жалю б'ють нас віти,
і стрілянина десь поволі затиха...

Провулки та любов... А там, на барикадах,
ми, знов товариші, несем Комуни стяг..

Але тремтить журба: ми не роздавим гада,
без сну і без води посохли нам уста.

Невже ж забуду я, коли прибїгли з нею, —
її мене товариші, мов брата, прийняли.
В червоні дні Комуни тепер лечу душею,
мов до далеких зор, коли я був малим ...

Я не забуду ніч, коли мені на груди
схилилася її розбита голова ...
Чи сниться це мені?.. Далекий гул орудій,
і в шелестінні трав коханої слова:

«Ти крізь віки пройди, і буде день сталевий,
коли ножі — слова, коли слова — ножі ...
Під бурі од повстань, під громи ти про цей бій,
за що ллася кров, нащадкам розкажи»,

VI

Цілунок та вино. Йї сержант веселий Герман,
гадає він про свій далекий фатерланд.
Немов яким огнем йому наляло нерви,
здається все своїм, солодкою земля.

А потім, ніби тїнь, обходить він патрулі,
де грізно в далині підводяться форти,
де в міста глибини дзвенять і плачуть кулі,
і гинуть зндарі з Марселем молодим ...

Цілувкн та вино. Її сержант веселий Герман,
гадає він про свій далекий фатерланд.
Немов яким огнем йому наляло нерви,
здається все своїм, солодкою земля.

VII

Що з'яснуло вночі?.. Зі зламаним хребетом
упав робочий люд на огнені шляхи ...
Чий регіт чую я, мов блиснула ракета,
то перемоги день святкують гробаки ...

Шовками залило веселі тротуари
Он радісно кричить нервова мадмазель ...
А я піду в крові туди, під небо каре,
де вітер і журба заплаканих осель ...

Чи чуєте мене, далекі комунари?..
Крізь тумани віків тепер я вам кричу,
що ми на сході тут страшні розбили чари ...
Паризьким злидарям невже ж цього не чуть?..

Вас 10.000 там ковтнули барикади,—
нас 10 000 теж — під Перекопом тут,—
тоді не ви, а вас змішали з кров'ю гадн,
а зараз тільки нам побіди дві гудуть.

О, зорі ви мої!.. Я не про вас співаю.
Де небо в димарях, мов синій папірець,
над заводським гудком печаль моя конає,
її поезія моя з Червоним Октябрем.

1922

Безладно торохтить по бруку день бездумний,
де порох голубий та цокоти копит ...
Змарнілий небосхил роздерли нагло труби,
де ластівки кричать про сонце і степи ...

О, лише золотий!.. твої байдужі очі
нагадують мені холодний блиск озер
і ранок голубий, де спів тремтить дівочий,
мов листя золоте розхрістаних берез ...

Де море шарудить, над срібним пляжем трави,
і шелестіння слів коханих і простих ...
О, теплий вочі блиск і блиск очей лукавий,
де у колисці він гойдався молодик!..

1922

НА СВІТУ

I

Де сирени і вітер, де тонко залізо скигнить і кигоче
там, де спохоп сині,
 мов вечірні коханої тихої очі,
на землі розпелась і розбіглась блискучію довгію смугою ...
 Чи побачу тебе я удруге?..

Ой, біжіть од землі у простори, тікайте далеко, далеко
панелі,
поміж зор простягайтеся лунко ...
Чи й на Марсі такі ж менестрелі?..
Чи й на Марсі такі ж поділункки?..

Де сирени і вітер, де тонко залізо скигнить і кигоче,
там, де спохоп сині,
 мов вечірні коханої тихої очі,
на землі розпелась і розбіглась блискучію довгію смугою ...
 Чи побачу тебе я удруге?..

За рікою солодкий пасльон,
в заводському смітті дівора ...
З меленіту балони, балони, балони,
і на станції п'яне: «Ура».

Промайнули козацькі ламцаси,
невблаганне із тьми: «Одчиняй!»
На вікно в золотому екстазі
похилився ... «Тепер ... розстріляють»

Там за лісом солдати Ейхгорна.
Між багнетами йду і мовчу.
Вітре, вітре! Я вороном чорним
обернуся і в тьму полечу ...

Хто блідий біля муру покірно?..
Хто блідий вниз лицем на снігу?
Гайдамака веселий і жирний
прямо в шню ударив ... і в губи

простромився кривавий гостряк ...
Гайдамака жирний і грубий
багнета ... не витягне ... ніяк ...
Тільки кров і поламані зуби ...
на снігу
розстріляний
я.

1923

Рвав восени я шипшину,
карії очі любив.
Вечір упав на коліна,
руки простяг золоті

Шахти, цегельні, заводи,
хлопці на зміну — вночі
місяць у полі бродить
в траві лице вмочив.

Ну, і пішов я ланами,
там ешелони, свіги ...
блиски гарматні над нами,
в горло зорі - штики ...

Ну, і пішов я ланами,
Вітер мотав штики ...
Там: телефонні гама,
там: ешелони, свіги ...

Там я забув про шипшиню,
очі твої розлюбив.
Вечір упав на коліна,
руки простяг золоті

1923

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

І хвилі моря далекі й близькі
мені шумлять.
Там стеде сонце останнім блиском
кривавий шлях...

Криваві пальці тремтять... О, зоре,
постій, не йди!
Але шумує далеке море —
і мла... і дим...

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

1924

ВУЛИЦІ

Вулиці шалені, вулиці кохані,
де пройшов грозою радісний ремонт,
одлюбила Осінь, і встають в тумані
вежі багрянові в мармурі колон.

Прапори й колони, музика й панелі...
Сивими ланами неба далечінь.
А у мене стрічка кров'ю на шинелі,
і авто вишневий прямо в вічі мчить.

Рядом профіль римський, кепка й чорні коси
малинові щоки од моїх очей.
А, як сон далекий, на пероні Осінь,
блідий і спокійний біля муру чех.

Рядом ти стояла : кепка, чорні коси,
малинові щоки і нервове — Пі! —
Кучері юнацькі цілувала Осінь
і холодні руки в глині і крові...

Знов, як сон далекий, вітер і вагони,
блідий і спокійний біля муру чех ...
Музика й панелі, прапори й колопи,
малпнові щокри од моїх очей

1926

Оглядає останні вагони,
молотком об колеса дзвенить.
А за вікнами темно й безсонно
нам розлуку шумлять ясени.

Ти на лаві маненька, покїрна.
Нам лишилось так мало сказать.
Гладить вітер солоний загірний
мої брови в твоїх сльозах ...

Тільки очі тривожні і сині :
плач жіночпй ?.. озера ?.. плеск ?..
І так чїтко на білій хустині
темні літери : В. і С.

Одлунали на рампі кроки
і востаннє ударив дзвінок.
Але довго платок одинокий
малпнів за холодним вікном.

1923

Крізь вікна небо — не килим,
не небо, сивій камінь.
Шумлять приводи і вали
над блиском, над станками.
Ударю, вдарю молотком,
хай з пею ми нарізно,—
скувати наказав завком
республіку залізну.
Прощались з нею в клубі ми
на докладі учора.
Мов вітер радісно шумить,
видокують мотори.
Її послали на робфак,
і з нею ми нарізно.
А я лишивсь, аби кувать
республіку залізну.
Крізь вікна небо — не килим,
не небо, синій камінь.
Шумлять приводи і вали
над блиском, над станками.

1924

Глянув я на море — засиніли чари ...
Мов проміння в хвилі, розгубився я.
Може, це не море, не янтарні хмари,
не кармінний обрій, а душа моя?..
Може, це не море, а твоє волосся,
і такий маненький я на нім лежу?..
А воно круг мене радужно сплелося.
Тишина круг мене, тільки хвилі шум.
Море, моє море, я — в твої обійми,
молодим дельфіном на валів ряди.
Вийми мою душу, серце моє вийми
і над Оріоном рвійно засвіти.
А од них на тебе з вишини проміння
крізь холодні груди вічно засія.
І в твої незвані, зоряні глибини
на промінні тому опущуся я.

1924

ХЛОПЯ

По е м а

I

Де сонце на асфальті мліє,
такий задуманий на розі він сидить.
Почистить чоботи, щиблети він уміє
й до каблука резинку навивтить.
Циганські кучері, крізь них мідяні скроні,
з буграми темний лоб і губи, мов кармін.
А голос молодий все на одному тоні:
— Почистім, громадянін!
І мимо кожний раз проходить комсомолка,
здається, в парк міський, з товаришем своїм.
У нього на грудях значок знайомий — ловко,
і кличе, і цвіте на серці в неї КІМ.
Куди її веде артьомовець смуглявий
і що чекає їх, де вітер і жасмін?..
За ними гониться настирливо і мляво:
— Почистім, громадянін!
Вони пройшли. І вже за рогом
звучить її рожевий сміх.
А тут нецман одставив ногу
і заважає бачить їх.
І він бере червону оксамитку —

щоблетам навести останній блиск,
і патирає швидко - швидко,
такий розгублений і злий.
Ну, чому сінаються губи,
і очі дивляться, куди?
Мій Хлою, мій вірмене любий,
такий наївний і простий.

II

Полюбив я її, комсомолку,
за ясні, за знайомі слова,
за волосся, що траурним шовком
на вузенькій плечі сплива
Кожний вечір, як сонце зза мурів
на вітрини — калюжі крові,
вірменя одиноке і хмуре
коробок улаштовує свій.
Він іде на заводській гамі.
там, де легені вітер пожер,
де в садках дітвору з цигарками
розганяє міліціонер.
І раз підійшла комсомолка,
поставила ногу: — почисть.
Дивився і чистив без толку,
на серцеві КІМ'у моливсьь.
У неї рубінові губи,
рубінові в неї слова.
Вона з того краю, де труби
до хмар, мов залізна трава.
— А хто твій товариш і де він,

чому ти сьогодні не з ним?
— Шахтюр він, із краю, де щєбінь
і хлором насичений дим.
Він зараз на місядь і зорі
у труби дивитись пішов.
А вулиця в лиця їм — порох,
а сонде на кучері — кров.
Місто в'яне, і все пламеніє,
од панелів і мурів пече ...
— Хто їй пальці знайомі — на вії,
хто їй руку поклав на плече?
Обернулась, і сонце — у вічі,
в живи — м'ясний і радісний біль
— Ми з тобою зустрілися двічі,
та чужі були очі твої.
Вони пішли. І вже за рогом
звучить її рожевий сміх.
А тут нещман одставив ногу
і заважає бачить їх.
Блистять щиблети гостроносі,
за черевами черева.
На коробку гарячі сльози,
це — комсомольські слова.

III

Він побачив, зустрів її знову,
на трибуні стояла вона.
Роздвітала од юного слова
на кашкетах квітками весна.
Заполонило серце юрбою,

і не знає, до кого любов.
Він пішов би з такої любові
у вогонь і на крицю б пішов.
А в небі птиці — шумлять аеро,
автомобілі їм — унісон.
І він побачив Комуни берег
за шумом радісним колон ...
Ні, не колони, а хвилі, хвилі ...
В синяві берег червоний, там ...
Вже перетяти ніхто не в силі
дороги нашим кораблям.
Зійшла і стала поруч,
весела і ясна.
Вже другий щось говорить,
і слухає вона.
А в вірменя невщинно
швидкий у жилі ток,
неначе серце вкинув
за плечі, в коробок.
Червона оксамитка,
смуглявая рука.
Дев'ять тягнеться, мов нитка
од милої станка.
Приник до неї ніжно,
і все таке ясне.
Хто нитку переріже ?
Хто щастя перетне ?

IV

Він на фабриці кожного разу
зустрічає з роботи її,

коли сонце натомлені м'язи
у блакитні хова ручаї.
Йдуть вони на окраїну міста,
де трамвай поверта свою путь,
де янтарне розкидано листя,
до артьомівців в гості ідуть.
Розгуманює денну утому,
там життя — зачарована мить.
І так радісно гасло Артьома
революцію кличе робить.

*Ларків — Кри.н
1924*

Сміхом і піснями
зацвіти.
Любим до нестями
я і ти.
Я іду в повстання,
весь в шлу.
Ти мене востаннє
поцілуй.
Одірвав од себе, —
тільки крик ..
Десь ударив в небо
броневик.

1924

Уночі шелестить мені листя,
одбивається чудно в вікні.
Мій синок синьоокий в колисці
усміхається сонно мені.
Кличе: — Тато! — і ручки маненькі
протягає до мене воно.
Ти не плач. Ось повернеться ненька,
в неї збори сьогодні в ІНО.
Ти не плач і дрібними зубами
не гризи ти дигарку мою.
Не покину твоєї я мамі,
бо її я так юно люблю.
Вітер листя ганяє у сквері,
я синочка підкинув: агов!
Скоро будеш і ти піонером
і казати, що завжди готов.
Моє серце лежить у колисці,
де ж моя, дя маненька рука.
Уночі шелестить мені листя,
та синочка поно не зляка.

1924

Надворі віти — голо,
хитаються чи ні.
Немов журба на чоло,
лягає перший сніг.
Засніжені трамваї,
малюнки на вікні.
Я Леніна читаю,
і радісно мені.
Нехай снігами лине
і холодом земля,
й нецманки піаніно
крізь стіни чую я, —
світи з країв до краю
ми бурями заллєм ...
Про це так юно знаю
я, член ЛКСМ.
Я чую кроків дзенькіт ...
О, скільки їх! не ліч.
А на стіні маненький
всміхається Ільїч.

1925

У МІСТІ

Тане день на серці пелюстками.
Шум осінній, дзвоне золотий !
Вже не давить груди мені камінь,
Я дійшов, долинув до мети.

Журавлів вгорі прощальні зграї,
А в лице — авто і трамів дим.
Без мети по вулицях блукаю,
Без вина п'янію од юрби.

Всі шляхи до тебе, юна еро,
Як забудь огонь твого лица ?!
Ці шляхи — коммольці, піонери,
Ці шляхи — поема без кінця.

«Не ходи, — казала мені мати:—
Прийде день і кари й каяття» ...
Де ж він той, що може одрубати,
Одірвать уста од життя ?

Я ходжу щасливий до тривоги.
Ми — гроза і тронів і корон,
Ми — частина руху світового,
Я — Комуни юний електрон.

Ой, колись на громи Перекопу
Йшли полки по огневих путях,
А тепер заводами й робкопом
Ми нове будемо життя.

Перейдем кордони, межі й грані,
Завоюєм те, що буде там ...
О, моя поезія повстання,
Золота поезія Труда !

1926

Падають сніжинки ласкаво і млісто
на моє обличчя, на сліди мої.
і уже здається, ніби я не в місті,
а навколо мене все гаї, гаї.
Що це? може, сниться? Десь дзвенять трамваї ...
Що це? може, сниться? Десь авто загуб ...
Ні, це тільки вітер дерево хитає,
та сліди глибокі ззаду на снігу.
Де ж мій сон, де дійсність? В чоло чорні віти,
поміж ними сонця на стволах печать ...
Шум юрби навколо, наче в лісі вітер,
по панелі кроки радісно звучать.
Я іду до клубу. Над столом червоним
«Що зробив?» — питають очі Льїча.
І скажу йому я, що ходжу в райшколу,
що до нього тільки мої думи мчать.
Усміхнуться очі. Й слухати я стану,
що до нас говорить у листі ЦК.
І здається, чоло ... моє чоло гладить
ніжна і прозора Леніна рука.

1926

МАТИ

Вже засохла ворожа кров,
там, де вітер над рейками віє,
відкіля я до міста прийшов
оспівати Комун індустрію.

Де вагонів багряна змія,
край села, із низенької хати
вийде мати смуглява моя,
буде сина свого виглядати ...

Буде ждять, вся покора й печаль ...
Над чавункою хмарами — зграї ...
Пролітають вагони у даль,
та мене в тих вагонах немає.

Наплива на зіниці туман ...
Мамо, мамо!.. не плач, не треба ...
Твій Володька, Комуни боян,
не забув Донеччини неба.

Буде так, як хотіла ти.
Тільки зараз не клич ... не можу ...
Клида час червоні цвіти
в мою душу, на промінь похожу ...

Як далеко до яблунь, озер ...
До дівчат, що вміють любити!
Друга мати у мене тепер —
Революція всього ... світу!

1927

ТРАУРНИЙ МАРШ

Сьогодні не з нами наш Вождь, наш Львч,
і йдем ми самі по дорозі,
Але, як і завжди, лунає наш клич,
і ворог, як завжди, в тривозі.

Далека нам путь, але ми не одні :
нам світять його заповіти,
на полі, в заводі, у шахті на дні ...
— Комуни ми зоряні діти !

На жовтому Сході народи встають,
скидають ярмо капіталу ;
на чорному півдні гарматами б'ють,
на чорному півдні повстали ...

Хвилюйся, робочих голів океан,
ми Леніна пам'ять лелієм.
Лунайте ж, оркестри, грими, барабан,
бо крок наш і дух наш мідніє !

Ми дня не забудем (нежданий такий ...),
товаришу, брате нам милий!
Ридали робочі, гармати, гудки,
коли ми Вождя хоронили ...

На чорних знаменах був траурний клич:
«Ми, левінці, завжди в горінні».
Лежав в гімнастборці вже мертвий Ільїч,
але, як живий, в домовині ...

Ви чуєте, друзі: клекоче, гуде
на Заході, в панському стані
великий, народжений бурями день,
день радості і повстання.

Обернемо землю в Комуни, в Едем.
Світи ж нам, червоний маяче!
Ми в край електричний невпинно ідем,
навколо сміються і плачуть ...

Нам зорі на чола поклали печать
і зорі нам світять в дорогу.
А там у пилу на дорозі лежать
руїни розбитого бога.

Так будьмо ж єдині! Ми — квіти життя.
Ми всі од станка і од плуга.
Сьогодні шануємо пам'ять Вождя,
Вождя і товариша й друга.

16-ХІІ 1924

Скільки днів пролетіло над нами!
Серце тугою темною б'є ...
Я дививсь у вікно з козаками
В соромливе обличчя твоє.

Як любив твоїх пліч я овали!
Пам'ятаєш — ярок ... сіножать ...
А коли ми на фронт виїжджали,
ти не вийшла мене проводжати.

Ой, гули над сумними ланами
невблаганні удари гармат!
Скільки днів пролетіло над нами,
нам тепер не вернутись назад.

В твоїм серці нічого немає,
ти давно одружилась з другим.
Я ж волосся твоє пам'ятаю,
шуми листя над ганком твоїм.

Це ж твоє надо мною усюди
нахилилось обличчя ясне ...
Я ніколи тебе не забуду,
хоч давно ти забула мене.

1927

Я зустрів тебе, таку веселу,
ти з дівчатами снопи в'язала.
Туманіли, даленіли села,
ти мені слова якісь казала.
Я не бачив, я не чув нічого.
Тільки марив: макова хустина ...
і над полем труби перемоги
протинали тумани осінні ...
Тільки марив: на коні гнідому
ти сидиш знайома і весела.
І не знаю, з горя чи з утоми
я сказав: — Мій юний Кампанело!
Нашим смерть. Немає вже нікого.
Я ж додому не дійду од рани.—
А над полем труби перемоги
проривали золоті тумани.
Ти тоді взяла мене під руки,
на сідло поклала, мов дитину.
І цвіла, коли тебе я слухав,
надо мною макова хустина.
На волосся і на пліч овали
я дивлюсь і згадую: давно ...

ти життя мені подарувала, —
я ж тепер червоний агроном.
І тебе, колишню гімназистку,
політрука, дівчину, тепер
я люблю так зоряно і чисто,
наче вітер лілії озер.
Я дивлюсь на макову хустину.
Там, далеко, вітряки, село ...
І так ясно, тепло і осінньо
од твоїх засмажених долонь.

1927

КРИВОРІЖЖЯ

Поле та поле та вітер,
вітер, як плач дітвори ...
Іноді гори кварциту
І одинокі копри.
Лунами вибухи дальні
рвуться, мов вигуки злі.
Линуть глибокі копальні
в серце залізне землі.
Серце тремтить і зітхає
дзвонами кайла і плит,
в ньому продольні безкраї
рве без жалю динаміт.
Лине у тьмі неозорій
праці напружена путь,
лампочки Вольфа, як зорі,
там під землею двітуть.
Чуєш, свистять боногони
тонко і радо в імлі,
й вліті з рудою вагони
мчать без кінця по стволу ...
Залпами вибухи дальні,
і в неозорій імлі
линуть нестримні копальні
в серце залізне землі.

1927

Сумні акації цвітуть —
така вже їх соломка звичка
І місяць розливає ртуть
на карі очі більшовички.

Не мрії — зоряні рої,
і серце швидко - швидко б'ється...
З очей моїх кохання ллється
на вії вигнуті твої.

Й вони тремтять, мов чорні крила
щасливих невідомих птиць...
Я упаду з кохання видць,
бо я уже такий безсилий...

Не можу я... Моя рука —
руки продовження твоєї...
Сльоза, кохана і терпка,
розбилась радужно об неї...

Не плач... Я твій і ти моя...
До смерті це, на віки вічні...
Неначе пісня солов'я,
твоє нахилене обличчя.

1927

Коли потяг у дадь загуркоче,
пригадається знову мені
дзвін гітари у місячні ночі,
поцілувки й жоржини сумні ...

Шум акацій ... Посьолок і гонч ...
Ми на гору йдемо через гать ...
А внизу пролітають вагони,
і колеса у тьмі цокотять ...

Той садок, і закохані зорі,
і огні спід опущених вій ...
од проміння і тіней узори
на дорозі й на шалі твоїй ...

Твої губи — розтулена рана ...
Ми хотіли й не знали — чого ...
Од кохання безвольна і п'яна
ти тулилась до серця мого ...

Ой ви, ночі Донеччини сині,
і розлука, і сльози вночі ...
Як у небі ключі журавлині,
одинокі й печальні ключі ...

Пам'ятаю : тривожні оселі,
темні вежі на фоні заграв...
Там з тобою у сірій шинелі
біля верб я востаннє стояв.

Я казав, що вернусь безумовно,
хоч і ворог на нашій путі ...
Патронташ мій патронами повний,
тихі очі твої золоті ...

Дні пройшли ... Одлетіла тривога ...
Лиш любов, як у серці багнет ...
Ти давно вже дружина другого,
я ж — відомий вкраїнський поет.

Наче сон ... Я прийшов із туману
і промінням своїм засіяв ...
Та про тебе, чужу і кохану,
я ще пісні, як треба, не склав.

Я б забув і образу і сльози ...
Тільки б знову іти через гать,
тільки б слухать твій голос — і коси,
твої коси сумні цілувать ...

Ночі ті, та гітара й жоржини,
може, сняться тепер і тобі ...
Сиві очі в моєї дружини,
а у тебе були голубі.

1927

Ніби в радузі панелі
дзвонять кроки тут і там.
Шум, гам.
А за обрієм оселі.
Пролетів веселий трам.

Я дивлюсь на сондя чолку,
одлетіла в далі мга.
Он чорнява комсомолка
піонерів повежа.

О, мій день золоторунний!
Місто це, а чи село?..
Одлуцало, одгуло ...
Ми на потязі — в Комуни.
Я веселий, юний - юний.
Місто це, а чи село?..

Десь гудок пісні заводить,
розриває синю гать.

Я прийшов сюди з заводу
про Комуни розказать.
Десь гудок пісні заводить.

Хтось вітається, пішов.
Он юрба біля ВУЦВІК'у.
Перемога — де любов,
де на смерть ідуть без ліку.
Хтось вітається, пішов.

Даль малюють димом труби ...
Я не марю, я не сплю.
Місто наше, місто любе,
як же я тебе люблю!

1927

П І С Н Я

Комсомолець молоденький
До червонців від'їжджав.
Проводжала його невька,
На гармонії хтось грав.
— Захищай же край от лиха,
Од незваних ворогів.—
Кінь залізний важко дихав
І вагонами гримів.
Зір шука і лине, лине,
Оббіга людей ряди ...
У юрбі стоїть дівчина
І не сміє підійти.
Враз ... дзвінок і диму клоччя.
Захиталось все кругом ...
Промайнули сині очі
Й потонули за вікном.
Кінь летить і димно дзенька
Од туманів, верб і трав.
Комсомолець молоденький
До червонців від'їжджав.

1927

ЧЕРВОНАРМИ

М а р ш

Червонарми, червонарми,
червонарми йдуть вперед.
Бо не дарма, ми не дарма
в сьйві радісному мет.

Червонарме, сурма грає,
вже в бою робочий клас.
Од Ірландів до Китая
зацвіли заграви враз.

Підіймайте місто й поле!
злидарів по всій землі!
Громи армій комсомолу
й комунари на чолі.

Ми рукою Радовлади
в горло катові — багнет!
Б'ють снаряди в барикади,
червонарми йдуть вперед.

Угорі ворожі зграї,
там пропелери ... Агей!
Ільча ми пригадаєм
тяжким залом батарей.

Всі ми ніжні, кожний знає,
любим зорі, квіти й сміх.
Більше ніжності немає,
як умерти за других.

Ми рукою Радовлади
в горло катові — багнет!
Б'ють снаряди в барикади,
червонарми йдуть вперед.

1927

О С І Н Ї

Чорний ворон сидить на могилі,
де до міста наїжджена путь.
Обтрусили вже яблуні білі
картоплю із поля везуть.

Жовте листя, оголені віти,
синій холод іде з вишини ...
По капустниках бігають діти
і солодкі їдять качани.

Там, де верби, тини і тополі,
по ночах замерзає вода,
так сумно в холодному полі
телефонні гудуть провода.

Скоро зійдуться хмари у сині,
дощ ползе на поля золоті,
й буде гарно у ночі осінні
кукурудзу пекти на плиті.

1928

САД ШУМИТЬ...

Знову ти!?. О, люба, чи не сон це?..
Як колись, до тебе я прийшов.
Золотими літерами сонце
на панелі пише про любов ...

Ми йдемо, і шумною юрбою
заливає серце, наче спів ...
Над тобою, ніжною, тобою
наче крила білих лебедів ...

Ні, це сон, це сон ... Тебе немає.
Тільки біль самотній і терпкий ...
Синій вечір тоскно догорає,
заливає кров'ю вітряки ...

За тинами цокають копита,
завмирають глухо на мосту.
Сад шумить ... Вікно моє розкрите ...
Пахнуть медом яблуні в цвіту.

Десь далеко відблиски червоні,
мов огні на тихому льоду.
Взяв лице в холодні я долоні
і дивлюсь, і слухаю, і жду ...

Мов крилом майнуло надо мною,
і здалось, примарилось мені,
наче ти печальною ходою
десь пройшла у білому вбранні.

Сіє зорі неба синє сито,
тихо лється споминів вода ...
Сад шумить ... Вікно моє розкрите ...
і в кімнату місяць загляда.

1927

ЛІГ НА ВЕРБИ ОГОНЬ ЯНТАРЯ ...

Синій вітер, посадка, село.
Я чекаю чогось, я притих
Наче серце моє розцвіло
і промінням під ноги лягло
у хитанні дерев золотих.
Я чекаю чогось, я притих

Розливається синяви муть,
ліг на верби огонь янтаря.
Десь дівчата з роботи ідуть,
в небі пісня стоїть, як зоря ...
Розливається синяви муть.
Десь дівчата з роботи ідуть.

І так тихо, так сонно кругом.
Тільки пісня за серце бере ...
Знов лице дороге за вікном
у прощальному шумі берез ...
Там сплелися і шлик, і шолом ...
І так сонно, так тихо кругом.

Я по стежці знайомій іду ...
О, чекання і споминів яд
У вечірнім липневім саду
я по стежці знайомій іду.
Сад шумить, ой, шумить мені сад ...
Не вернутись ніколи назад.

Дні ідуть, пролітають літа,
стануть сивими брови мої
Одлетять у далекі краї,
наче казка моя золота,
недоспівані співи мої ...
Одшумлять, як у осінь гаї.

Пригадаю посадку, село,
тумани і між вербами сміх ...
Перші промені співів моїх
в час, як серце моє роздвігло ...
У хитанні дерев золотих
перші промені співів моїх.

Тишина у кімнаті моїй.
Я дивлюсь слід опущених вій,
як цвіте за вікном далина.
У кімнаті моїй тишина ...
І душа, як ставок золотий,
тільки споминів хвилі по ній ...

1928

ДНІПРЕЛЬСТАН

Цвіте червона Україна.
Де хвиля в берег б'є дзвінка,
там, де Дніпро гримить і лине,
уже поставила турбіну
мідна робочого рука.

Пороги, вежі, мури, брами ...
І от, над шумами ріки
спокійні велетні динамо,
де золотими двигунами
біжать за склом маховики.

Коліс і кроків біганина ...
Хто дав розгін ?

Який титан ?

Могутнім током Україну
непереможно і невпинно
веде в Комуни Дніпрельстан.

І день, і дим, і даль, і рими,
батьорий крок, батьорий спів ...
Шумлять міста ... А десь над ними
у небі арками легкими
цвіте мереживо мостів.

Немов пожар на небокраї,
од нього в барвах далина.
То ненажерливо, без краю
Вкраїна домнами ковтає
моря огненні чавуна.

Кому фантазія і сні ці
в потоці марень і горінь?..
Неначе струни залізничі
біжать у мрійну далечінь.

О, багрянйте, хмар овали !
В руках у нас стихії гать.
Гудуть дроти над полем чалим,
і там, де банди панували,
електропотяги летять.

Вагони рвуть повітря груди,
через мости й ланами мчать.
А за вікном щасливі люди
про те, що є, і те, що буде,
поміж собою гомонять.

У місті синьою юрбою
робітники на працю йдуть,
все докотить без перебоїв,
і трактор важкою ходою
у полі чорну ріже путь.

Там, де шосе привітно лине
в село долиною з гори,
звучить із вікон піаніно,
і у садку за снім тинном
веселий гомін дітвори.

Не марно йшли ми до загину,
несли в поля пожежі гнів ...
Цвітуть веселкою хвилини,
й старий Славута з України
країну радості зробив.

Сумна коса і зір чудовий
комусь приснилися давно ...
Вишневі губи, чорні брови,
пісні дівочі вечерові
і шум акації в вікно ...

Прощальний шум ... хіба забуде ...
Горить під місяцем мій штик,
і патронташ хрестом на груді ...
А за Діндем в погонах люди,
і зброї дзвін, і плач, і крик ...

Не марно йшли ми до загину
на крик розпачливий: «Війна!» —
немов у лузі та калина,
колись печальна Україна,
тепер весела сторона.

Бушують юрбами майдани,
ясна для кожного мета.
І певний крок гримить і тане.
Міста, міста! Стрункі титани —
побіди зброя золота!

Готові всі завжди до бою.
Лиш даль тривогою війне, —
земля застогне під ногою,
і даль грозою світовою
непереможно спалахне.

Які, які навколо лиця!
То синьоблузники пройшли ...
Їх руки в даль, неначе птиці,
вони підвалини ясні ці
під мур республік підвели.

У вишині плакатів кличі.
В майбутнє путь! В майбутнє путь!
Трамваїв дзвін, асфальт, обличчя ...
А ніччю клуби робітничі
роями шумними гудуть.

Ми форт міцний зробили з краю :
на мурі мур, на гаті гать ...
Прожектор небо розсікає,
і золоті аерозграфі
в його промінні мерехтять.

Ідуть полки. Наказ: «На чати!»
В майбутнє путь, в майбутнє путь!
За ними танки і гармати,
неначе велетні горбаті,
рядами грізними повзуть.

А небо тихе і безмовне,
на ранок — зоряні гаї.
Ідуть полки, й поля бавовни
за ними шумом ніжним, повним,
хитають кучері свої.

Ідуть полки, нема їм краю,
од них удаць прослалась тінь.
А Дніпрельстан горить і грає,
він творить рай земний із краю
для нас і наших поколінь.

Шумить Дніпро ... Керують люди —
двигіння сил, глухе, сліпе.
Машини дмуть могутні груди ...
СРСР дала це чудо,
безсмертна воля ВКП.

В росі Тарасова могила,
навколо — мармур і чавун ...
Спокійно спи, поете мпий,
вже простягли над світом крила
міцні республіки комун.

В бетони й сталь наш край закутій,
нам не страшний ворожий стан.
Минуло: «Бути, чи не бути».
Над сянню буйною Славути
про де впрод Дніпрельстан.

1928

В О Р О Ш И Л О В

У р и в о к

1

Там, де Дінець, і в поле вітер кличе,
мов вільний дзвін за гаєм голубим,
де в сонці міняться смутні обличчя
і над заводом тане думний дим,
там народився в будці залізничній
смуглявий хлопчик, Ворошилов Клим,
щоб стати тим, чим потім можуть стати
обранці наші в час борні крилатий.

Щоб потім грім послать на всі кінці,
йдучи вперед невпинно, без утоми,
як і рядки закохані оді
в промінні рим рожево - золотому
Не знаю, чи купався він в Дінці,
але я певен, що купався в ньому.
І в вільний час прогляне, може, він
моїх октав натхнений боєм дзвін.

Звичайно, форма ця нова для мене.
Октавами поем я не писав.
Хіба вблadedш епохи ритм шалений
в рядки заковані. Життя не став.
Але шуміть, думок моїх знамена!
Продовжуй, хлопче, раз уже почав.
І, може, дорікать мені не стане
безсмертний Байрон, автор Дон - Жуана.

4

Хай кожне слово знає, де воно
і що робить йому, і як світити,
і розливати образів вино,
як дальні зорі неба синє сито,
де все на місці. Сон уж давно
упав на місто, мороком повите.
А я про грім гармат і шуми трав,
хоч Рильський теж октавами писав.

Сказать мені, звичайно, можна, брате,
як революцію і чумаків
з коханням у одному об'єднати.
Про різні речі єсть і різний спів,

і різні форми, бо життя строкате,
і так багато в ньому ритмів, слів.
Але мені обридло, слово честі,
з самим собою суперечки вести.

6

Та мусить критиком бути і поет.
Не переборщувать і знати міру.
Лети ж, моя поезіє, вперед
і звуків рій навій моїй ти лірі,
щоб в мене вийшов вождь, не силует,
не повторитись щоб ні в якій мірі,
хоч у поемі є уже моїй
гармати і епітет «голубий».

Хоч є Дінець і буде Третя Рота,
та в цьому вже не винен я ніяк,
бо вийшов я з донецької голоти,
і Ворошилов Клим є мій земляк.
Ми — діти одного села й заводу,
хоч різні вдачею. Нехай і так.
Зростали ми під зорями одними,
вони світили і на мене й Клима.

Там за селом зелені шуми нив
 і залізниця крізь село — дугою.
 Я будку знаю, де в минулім жив
 великий Клим дитиною маюю.
 Там горобця з рогатки я убив,
 коли маленьким бігав під горою,
 а потім ворога свого б'ючи,
 розстрілював каральників вночі.

Ви даєте поетів і вождів,
 сумні землянки й будки залізничні.
 Нехай про вас мій неповторний спів
 летить вперед крізь зоряні сторіччя,
 щоб для нащадків він не одгримів
 і кликав так, як сурма в грози кличе,
 коли бій серць зливається у такт
 перед огнем нестриманих атак ...

Ми йшли вперед на поклик безнастанний:
 «Війна палацам — вічний мир хатам».
 Ворожі орди, як білі тумани,
 під нашим тиском рвались тут і там.

Був захід весь од вибухів багряний, —
і навіть хмари й ті корились пам,
тікали в даль, розвіяні в покорі
й крізь них на нас дзвінкі дивились зорі.

11

Зорею нам майбутнє зайнялося,
бо в боротьбі нас ворог не зборов.
Де кров лилась, колгоспівське колосся
тепер шумить, і не вернути знов
минулих днів. Кому ця ера — осінь,
а нам — весна, і квіти, і любов.
Для нас цвіте зорі багряний човен,
встають міста у радузі риштовань.

12

Я повертаюсь знову на завод.
Там недалеко, біля Михайленка
маленька будка, що впаде от - от
з крутого наспцу, де вічно дзенька
чавунка рейками, під вічний льот
вагонів з вантажем. Біжить вузенька
там стежка вгору, де так часто Клим
по бабки лазив хлопчиком малим.

Вже обсипа зоря свої вінки,
 на гори сходить вечір ніжнокрилий,
 туманяться далекі вітряки,
 і синню покриваються могили,
 відбилися зорі в дзеркалі ріки,
 спадає дим розвіяний, безсилий,
 що лине в даль з мідних грудей заводу,
 і блимає вогнями Третья Рота ...

Картини рідні! Рідний краєвид!
 Серпанком вечора донецького повіті!..
 Хоч і пройшло уже багато літ,
 не можу вас забути і розлюбити.
 Гривить історії залізний хід,
 а з ним і ми, нової ери діти,
 йдемо вперед, і тавуть в тумані
 минулого заплакані огні.

Та я туман думками протинаю,
 лечу назад до рідних берегів
 і рідних хат. Холонуть небокраї,
 як серце в льоті. Світиться мій спів.
 Осінній вечір тихо догорає
 і золото спадає з ясенів,
 шумить трава, про щось шепочуть клени
 І будка знов, як привид, перед мене ...

У світлі місячним стоїть вона,
 немов задумалась на тлі заводу,
 мов кішка. Вколо бродить тишина.
 Десь чуть свисток. Ось будочник виходить.
 Він з ліхтарем, од нього тівь чудна
 біжить через рівчак і по городу.
 Рипить пісок у срібній тишині,
 і будочник нагадує мені

того, кого я бачу на портретах
 і на обкладинках товстих книжок,
 хто нас в огні па танки, на багнети
 водив крізь смерть, коня чийого крок
 чув світ старий, і наші силуети
 звивалпсь з ним під лезами зірок,
 як блискавки з гарматною грозою
 на димнім тлі пожежі світової.

Це — Ворошилов - батько. Він у тьму
 повільно йде і рейки оглядає,
 і доля сна мариться йому
 такою, як і всіх. Він і не знає,

що рабських днів розіб'є Клим тюрму
і вирветься на світлі небокраї,
ударивши в нечуванні ще дзвін,
а з ним і тисячі таких, як він.

19

Горить ліхтар. В огні його проміння
холодні рейки світяться, повзуть.
Не знають рейки, що по них у сні
Червона гвардія проріже путь,
і в тій грозі впадуть жахні склепіння,
до неба здійметься сувора лють
і вибухом нестримним динаміту
шпурне до зір непотріб недобитий !..

20

А в будці сон, а в будці тишина.
Малеча спить і лиш зітхає мати,
крізь сльози дивиться на них вона.
Від дум важких не хочеться їй спати.
Як далі жить? Немає злидням дна.
Невже ж то доля в них така проклята,
невже ж отак сидіти тут весь вік ?!
Чого такий спокійний чоловік ?

Чого не рветься він у світ широкий,
 куди так часто поїзди біжать?..
 Куди так владно кличе їхній рокіт,
 і тягнеться за ним її душа ...
 Невже цей світ для них такий жорстокій
 і хтось поклав на радості печать?..
 Де відповідь? Все довщі тіні ночі ...
 І тільки Клим щось уві сні шепоче ...

Над содовим заводом у огні
 світань донецьких пролітали роки,
 сніжи вітряки у далині,
 і розбігалися шляхи широкі,
 шуміли вишні по садах рясні,
 пахтіло квітами, і зорі щоким
 рум'янили вітрами на горі ...
 Мантачками дзвеніли косарі,

у білих сорочках, брилях широких
 згиналися ритмічно по степах,
 і коси блискали ... О, вітру кроки,
 в траві зів'ялій пісня хвиль і, ах,

лівочий зір і вечір синьоокий,
розіп'ятий криваво на стернях ...
Під зорями гармонія там плаче,
де пролітали дні його дитячі.

24

Його? Ні, їх. Таких, як він, у нас
зростає тисячі, й над тисячами
піднісся він, це нам його Дочбас
зростив для бур. Міцний він тільки нами.
Його до зір піднесли руки нас,
щоб він горів, як прапор, над віками,
в прийдешнє нам освітлюючи шлях,
цей велетень, народжений в боях.

25

Копалень крила чорні над рікою,
солодкий вітер тихих вечорів,
ряди домів, громадою мутною
ви слухали його дитячий спів ...
О, гнів огнів над димною горою!
О, гуркоти вечірніх поїздів!
Летіли дні крилатою юрбою,
як журавлі над Білою Горою.

Там, на горі, і музика, і спів,
 в огні балів стрункі стоять палати ...
 Ви, що зросли в вінках безжурних днів,
 чи знали ви, що значить старцювати?
 О, з вас ніхто тоді про це не снів,
 але тепер ідіть із хати в хату,
 жебрачте, прокляті, як гній, як дим!
 Хто був усім, той став тепер нічим!

Жебрачте й ждiть! Це ми йдемо грозою
 по ваших нервах, жилах і кістках ...
 Встають міста за даллю голубою,
 куди простягся наш залізний шлях.
 Скарби життя беруть мільйони з боєм,
 вам несучи відплати гнів і жах,
 що їх підніс, скінчивши ваше свято,
 меч диктатури пролетаріату.

І ви, як пил, що в даль вітри женуть,
 як атоми, розвіяні й розбиті.
 На вулицях Європи марну лють
 ви носите. Під вами динаміти ...

Йдете ви зігнено в останню путь,
на фоні кризису і безробіття,
де по ночах не сплять банкір і кат
в передчутті жовтневих барикад ...

29

Колись були у вас сади й палати,
колись були у вас цвіти й раби.
Та все пройшло. Назад вам не вертати,
не марити в алеях голубих ...
Пройшли, як сон, поліція й солдати,
що тисли нас під ваш безжурний сміх ...
Тепер кругом на рідні дальні гони
простерла крила армія Червона.

30

І світиться обличчя ватажка
в огні знамен, на тлі будов і сині.
І пісня котиться звитяжча і дзвінка
колись замурзаній донбасівській дитині
від мрійного поета - земляка.
Спляють вікна ... Вже ранкові тіні
на стінп впали. Вже кричать гудки,
і з мозку йде в перо тепло з руки ...

Зоря, як птюця, б'ється об колони
у залі тій, де Ленін виступав.
Там ходять Сталін, смуглий і безсонний,
і чути кроки більшовицьких лав
по всій землі... Хитаються бетони
ворожих веж у відблиску заграв,
і помсти крик летить по всій планеті:
«За Лібкнехта, за Сакко і Ванцетті!

За всіх пригноблених!» Все вище грізний вал
до верховня підводиться заліз мур ...
За чорні дні терорів і навал
ми йдем на чорні прапори фашизму.
Ведуть нас гнів, борні нестримний шал,
далекі вже від суму і від сліз ми,
коли встають пожежі навкруги ...
Нехай тепер сумують вороги.

Ні, ще не раз заллються кров'ю бруки,
гнів інсургентів світом заgrimить.
Нам Схід і Захід простягають руки,
шматують вибухи просторів мідь,

і тупо б'є гармат далекий гуркіт
в захмарену від літаків блакить ...
То крізь вогні під прапор наш багряний
ідуть бійці Китаю й Індостану

34

Як радо нам! У нас такий міцний,
незламний вождь, що з нами став на чати,
безсмертний Сталін. Крізь суворість вій
так тепло світить зір його крилатий.
Як гордо нам, бо нас веде на бій
вождь світового пролетаріату,
за щасні дні, що ми будуєм з ним, —
і поруч нього Ворошилов Клим.

35

Коли серця всіх трударів зібрати
і злить в одно, під гуркіт наших днів,
це буде серце Сталіна. Як радо,
як юно нам! У сонці квітне спів.
Встають у синь колгоспівські левади
й гримлять міста ... Вже вечір засинів.
в вікно оркестру ливуть дальні звуки
і кроків рот, що гупають по бруку.

О, скільки нас! Хто злічить наші сили!..
 Кордонів синь вартує РСЧА.
 Хоч витягла вже з піхов скривавілих
 Японія гадючого меча,—
 Але в напрузі мускули і жили,
 спокійні ми, за нас працює час,
 не тра землі чужої нам, але і
 вершка землі не віддамо своєї!

Ось на стіні новий портрет вождя.
 На ньому він у формі воєнмора.
 Вже сивий він, з біноклем на грудях
 і зором рідним, теплим і суворим.
 Крізь рій згадок дивлюсь на нього я...
 І от встають Донбаса милі гори,
 і хлопчик Клим на рейках, і над ним
 заводу содового дальній дим...

Виходить з будки чорнобрива мати
 і кличе сина. Як давно, давно...
 Та дні прийшли, покликали гармати,
 і він пішов... Годин веретено

все крутиться, біжить, і час крилатий
розкручує нитки. Мале вікно
пропало десь, як будка ... Це нічого,
бо ми йдемо до Жовтня світового.

39

Бо знаєм ми, на місці одного
нових бійців незлічні стануть лави,
з огню ми вийшли і йдемо в огонь,
щоб роздвіли в віках його заграви,
щоб на руїнах «власного», «свого»
встав світ новий акордом величавим.
Хто поведе мільйони нас на бій,
не сивий, ні, він вічно молодий.

1932

АКАЦІЇ ЦВІТУТЬ

Акації цвітуть ... І в їхнім ароматі
ідуть закохані ... в очах їх щастя муть...
І я з юрбою йду Думки мої — крилаті
Акації цвітуть ...

Акації цвітуть. Над рейок паралелі
там повний щастя сад хитається й шумить ...
І ще в темі струмок: лілюні, лю, вінелю ...
Якимсь передчуттям душа моя тремтить

Я бачу той струмок, і як дерева гнуться
Там липи аромат — дихання вуст твоїх ...
Солодкі солов'ї там плачуть і сміються,
І місяць, слухає кохання срібний сміх ...

І поїзди летять, уквітчані стрічками ...
Куди прослалася щаслива їхня путь?
Кого везуть вони, докочучи мостами,
її на їхньому путі скрізь станції цвітуть?!

А ранки!.. А блакить!.. Пливуть од рік тумани,
й міняється в тонах, як музика, зоря ...
Сьогодні в нас весна: в нас — свято Дніпрельстану,
бо ми перемогли, і очі в нас горять ...

Вирує Дніпрельстан ... і світяться турбіни,
що до Комуни нам проб'ють блискавну путь
Майова впала ніч на гори, на долини,
і в серці кожному акадії цвітуть ...

Я бачу кораблі: по сивому Славуті
пливуть вони, пливуть — поважні, як качки ...
Покірно їх несе цей велетень закутний,
і музика летить над дзеркалом ріки ...

А скрізь на берегах без димарів заводи,
Намистом на груді у ночі, у весни ...
Старих гудків не чуть,— там інший спів заводить
електрика в цехах про здійснені сні ...

Про те, за що ми йшли восторжено вмирати
з комуною в очах і піснею в устах ...
І не спинили нас ні танки, ні гармати
нащадкам і собі пробить в Комуни шлях

Я бачу дітвору ... Вона з веселим сміхом
учитися летить зі швидкістю, як блиск,
і літаки цвітуть їх неповторним сміхом ...
До них мої думки промінням простяглись ...

Аж ось вони зайшли в широку залу, світлу,
з кімнати синьої виходить вчитель їх,
смуглявий і стрункий, як дівчина, привітний
і гомін школярів поволі спав ... Затиш ...
«Сьогодні ми почнем про свято Дніпрельстану
і пригадаєм ми героїв тих часів,
що йшли за нас крізь смерть, крізь морок і тумани,
що з кулею в грудях Комуни слали спів»
Я чую голос цей ... І серце щасно тане ...
Дрижить моє перо, горить моє лице ...
І мовчки слухають Комуни громадяни,
як хлопчик їм чита: «Лисиче над Дінцем».
Лисиче над Дінцем ... Любов моя безкрая!
До вас, до дальніх вас, щоб вічно молодим
в віках і з вами жить ... Лиш дівчинка питає
у вчителя свого: «А що таке цей дим?»...

1932

КОМСОМОЛЕЦЬ

Б а л а д а

... Білі одлунав ... Жовто - сині знамена
затріпотіли на станції знов ...
І до юрби полонених
сам курінний підійшов ...

Аж до кісток пропікає очима ...
Хлопці стоять перед ним, як мерці ...
П'яно хитається смерть перед ними,
холодно блима наган у руді ...

— Є комсомольці між вами!.. я знаю!..
Кожного кулі чекає печать!..—
Стиснуто губи в останнім одчаї,
всі полонені мовчать ...

— Всі ви такі, як і я, чорнобриві!..
Жалко розстрілювать всіх!..
Гляньте навколо ... і сонце, і ниви ...—
Відповідь — сміх ...

— Ну, так пощади не буде нікому!..
Вас не згадає замучений край!..—
Вийшов один... і сказав курінному:
— Я — комсомолец... Стріляй!..

1927

МАРІЯ

Задуманий вітер над городом віє,
ідуть перехожі невпинним прибоєм,
і я поміж ними йду повний тобою,
горять ліхтарі, мов шепочуть :

Маріє !..

І пісня в душі наростає і спіє,
мов вирватись хоче нестримно на волю ...
Весна вже прийшла, та дерева ще голі,
її гілля наді мною шепоче :

Маріє !..

І солодко серце стискає і мліє,
мов сон мені дивний, невиданий сниться ...
І хочеться в небо злетіти, як птиця,
де блимають зорі далекі :

Маріє !..

Десь море на півдні шумить і синіє,
там даль не така, як у нас на Україні.

Стоять кипариси, стрункі і незмінні,
і хвилі під ними шепочуть :

Маріє !..

Іду, поспішаю, мов крилами мріє
зоря перед мене в простори щасливі ...
А губи шепочуть в блаженнім пориві
для мене єдине ім'я :

Маріє !..

1931

Якби помножити любов усіх людей
ту, що була, що є й що потім буде,—
то буде ніч, моя ж любов як день,
не знають ще чуття такого люди.

Якби зірвати з неба всі зірки
і всі сонця з усіх небес на світі,—
Моя любов горітиме яркіш
на всі віки, на тисячі століть.

Якби зірвать квітки з усіх планет,
що вітер їх під зорями колише,—
моя любов пахатиме міцніше
над квіти всі, бо я — творець, поет.

Якби зібрать красунь усіх віків,
повз мене хай ідуть вони без краю,
Марії я на них не проміняю,
ні одній з них не вклониться мій спів.

Хай очі їх зіллються в зір один
і в серце зір цей буде хай світити,
зачарувать мене не зможе він,
твоїх очей йому не замінити.

З яких зірок злетіла ти сюди,
товариш мій, і друг мій, і дружина?
Світи ж мені, світи мені завжди
над зорі всі, зоря моя єдина!

1933

Веселі обличчя,
усмішки ясні.
Серця бунтівничі,
бадьорі пісні.

У сніжному морі
гудків перегук.
Гаї неозорі
піднесення рук.

Все ближче комуна,
під крики «віват!»
Це ти, моя юна
республіко рад!

1931

Г А М Е Н

Коли бійці під вихор кульний
покинули, програвши бій,
останній форт, лиш безпритульний
лишивсь там Хлоня в млі важкій.

Ні, він не зрадить руки братні,
хоч і впаде мерцем за це.
І тільки блискавки гарматні
світили у його лице.

І бачило печальне віття
в холоднім світлі дальніх зір
худеньке тіло крізь лахміття,
упертий рот і карий зір ...

І раптом гул і грім розвалу !..
тікай маленькій мій, скоріш !
Набоєм голову одтяло
смугляву голову ... як ніж.

Огнений ніж пройшов по шиї
в розгоні чорнім, раз і два ...
І лиш розкрила довгі вії
героя мертва голова,

немов моя ... Як дивний сон це
й я — Хлоня цей у цьому сні ...
Замовкнув бій. Немов два сонця,
два карих ока в тишині

заходило ... Кругом металу
блестіли вламки ... День ішов.
І тихо з тулуба стікала
і гусла у руїнах кров ...

Промчали роки. Без тривоги
йде дівтора. А день, як жар.
І все здається, з ними в ногу
іде маленький комунар.

Йому щасливо грають очі,
і ніжки тупають малі ...
А барабан йому туркоче,
що буде так по всій землі.

1934

Х Л О П Ч И К

У полоні білому, в Одесі
я згадав, у гуркоті павал,
по мосту йшов хлопчик літ на десять
і свистів «Інтернаціонал».

В долині хиталися дерева,
і синів задумано прибій ...
Раптом крик повітря полудневе
провизав наказом гострим : — «Стій!»

Грубий крик і клацання затвора,
і лякливе лопотіння ніг ...
Але куля зла і гострозора
перетнула хлопчикові біг ...

Перетнула, кинула на камінь,
на гарячий, на південний брук ...
Кров забила чорними струмками
й розливалась біля обличчя й рук

І коли вечірня позолота
залила загравами квартал,
посинів навік маленький ротик,
що свистів «Інтернаціонал» ...

1934

Навколо вітер свище,
і в небі хмари злі ...
Сидить на пожарищі
маленький хлопчик Лі.

Япоцці вбили тата,
спалили все село.
Людей від кулі ката
багато полягло.

Далеко десь од станцій,
з зірками на чолі,
живуть в горах повстанці,—
й до них зібрався Лі.

Щоб відплатить за тата,
за себе і за всіх,
хто ще ярмо прокляте
не скинув з пліч своїх.

І він пішов полями,
де шум холодних трав,
і місяць білі плями
йому під ноги слав.

Минав далекі хижі,
де стрілявни жах,
і од японців хижих
ховався у ярках.

Од мороку німого
пливли тривога й сні.
Світили Лі дорогу
лиш зорі з вишини.

Йї далеко там од станції,
де гори й вітру спів,
братів своїх, повстанців,
маленький Лі зустрів.

Вони зорю червону
несли усій землі
і до свого загону
взяли малого Лі.

І Лі співає дзвінко
і йде, як всі, вперед.
Японська карабінка
і з зіркою кашкет.

Як зорі, грають очі,
бійдем зростає Лі,
в своїй сім'ї робочій
з шахторів і кулі.

І знають хай бандити,
що в золоті й шовках:
уже встає над світом
червоний праці стяг.

І хай запам'ятають
ворожі зграї злі:
маленькі Лі зростають,
в великих грізних Лі!

1934

БАГНЕТ

Набої дерли дзвонно гони,
на сонді блискали клинки ...
Були за три вже перегони
нохмурі кайзера полки.

Я пам'ятаю перший бій цей
й мою на рейках першу кров,
коли я червоногвардійцем
у лави зоряні пішов.

Атака ... відступ ... знов атака ...
Нам смерть гриміла у лице ..
І кулемети, як собаки,
гарчали люто над Дінцем.

Мов у вогні моя душа вся ...
Я ніч в уяві бачу ту,
де міст під зорями хитався,
і я хитався на мосту,

смуглявий червоногвардієць ...
Шливи згадки за роєм ріи ...
А німець тихо, як індієць,
підліз до мене ... Ніж терпкий

майнув і блиснув, мов з нічого,
у тьмі за мною ... та в цю мить
я обернувся ... Скрегіт, стогін ...
і він проколотий лежить

багнетом червоногвардійця,
що зараз пише ці рядки.
Хай не наслідує індійця
над мрійним дзеркалом ріки,

там на мосту, де зорі в вічі
дивились солодко, як ти,
моя любов ... Його я двічі
смагнув і ледве витяг штик

з груді фельдфебеля рудого
що впав до ніг мені, як стій ...
При світлі місяця блідого
лежав, як місяць, він блідий

в слизькій калюжі ... Роки, роки ...
Рік вісімнадцятий ... як спів ...
Я в німця зняв багнет широкий
й собі на пояс начепив.

Ще й досі в мене він. Із бою
звитяжцем вийшов я, агей!
Висить на стінці наді мною
мій перший бойовий трофей.

1934

В СТОЛИЦІ

Я ходжу у вуличнім прибої,
де асфальт у мариві огнів
і з безодні темноглубої —
місяць зайвий, як минулий спів.

Теплий вітер між каштанів лине,
барви й сміх і вигуки кругом.
Це шумить столиця України
над залитим зорями Дніпром.

Лине ніч, і в ній снуються думи,
а над ними зоряне рядно.
І згадав я в вуличному шумі
інший шум, що одшумів давно.

Не такі тоді були квартали,
над лідем стривоженим ріки,
як у білх Київ одбивали
непоборні Щорсові полки.

Він ішов. Гули в боях дороги.
Він дивився впевнено кругом,
і горів огнями перемоги
зір його під темним козирком.

Я згадав і степ той, і могили,
і вогонь у дальньому гаю,
де ворожа куля нахилила
командира голову в бою.

Ми боролись, щоб ніякі сили
не спинили наш до щастя біг,
щоб життя, мій Києве, шуміло
на зелених вулицях твоїх.

1935

Іду я стежкою дзвінкою.
Так вільно й молодо мені.
І Марс горить переді мною
в непереборній вишні.

Над дащиною голубою
віків гармонії печать,
і наче крила за спиною
в просторах світових шумлять.

Я хочу піснею ясною
прославить радість на землі,
щоб юні повною луною
вона цвіла у днів далі.

Повітря медом лине в груди,
і грає зорями блакить.
Так хто ж сказав, що я не буду
з тобою, пісне, в світі жить?

1935

Сьогодні я такий щасливий,
мов вийшов хлопчиком на шлях,
де сонце наливає сливи
солодким золотом в садах.

Сьогодні я такий співучий,
так гордо й радісно мені.
Крило зорі рум'янить тучі
у голубій далечині.

Сьогодні я такий бадьорий.
Од кроків котиться луна.
А наді мною зорі, зорі,
і там, над зорями, — вона.

Сьогодні я такий веселий,
що молодіти хочу знов.
Біжать дрти од міст у села,
а в тих дротах — моя любов.

Київ, 1935

З О. БЛОКА

Д В А Н А Д Ц Я Т Ь

I

Чорний вечір.
Білий сніг.
Вітер, вітер
такий, що збиває людину з ніг
Вітер, вітер —
по усьому світу.

Як закрутить вітер
білий сніжок,
а під ним льодок.
Віє, меле ...
Тільки пройде хто,
і впаде, ой, леле !

Мур на мурі вгору,
поміж них — канат,
а на нім — плакат :
«Влада вся Встановчим Зборам !»

Старенька побивається, плаче,
бо не втямить віяк, що це значить,
чому такий величезний шмат
угорі під вітром гуде,
теліпається марно ще й досі.
Скільки б вийшло онуч для дітей,
коли кожний роздягнений, босий ...

І куркою старенька
повзе через намет.
— Нас у гроб, ой, ненько,
більшовик жене !

В'яне в тривозі
дадь од заграв ...
І буржуй на розі
зовсім охляв.

Це хто? Аж на плечі волосся,
і щось він під ніс бубонить :
— Іуди !
— Загинула Росія !
Це, мабуть, письменник,
ціт ...

А он і довгогривий,
од снігу мов ослін ...
Чом нині нещасливий,
товаришу піп ?

Згадай, як бувало
ти йшов, — гей, гей!
І пузо сіяло
хрестом на людей.

Он бариня в каракулі
до другої — мов креч:
— Ой, плакали ж ми, плакали —
Спіткнулась і ... геп.

Ой, ай!
Тягни, підіймай!

Вітер веселій,
усім на зло,
крутить і стеже.
Чи місто, чи село?
Тисне, рве і носить
плаката вгорі:
«Влада вся Встановчим Зборам!»
і слова доносить!

... — І у нас були збори ...
... — Ось у цім дому
... — Обсудили
... і ухвалили:
За стрічу — десять, на ніч — двадцять п'ять ...
... — і менше ні з кого не брать ...
... — Ходім спать ...

Чорний вечір.
Біла вулиця.
Один нетяга
до муру тулиться.
Та вітер свистить і лютує ...
— Ех, бідолахо!
— Підходь, поцілую ...

— Хліба!
... обрубки руки ...
Проходь!
Еч, який!

Дико чорніє небо.
А лють наростає така,
що серце мов вир, мов остання жага ...

Товаришу, не лови
гав!

II

І сніг, і вітер ... Туманна путь.
Кудись дванадцяттеро йдуть.
Рушниць вилискують ремні,
навколо їх — огні, огні ...

В зубах цигарка, блином картуз
на спину б треба бубновий туз.

Гей, свобода, свобода,
без хреста,
тра - та - та !..

Холодно, товаришу, холодно!

— А Ванька з Катькою в шинку,
— У неї керевки в чулку.

— Ну, й субчик Ванька, ну ж і гад!
— Колінь був наш, тепер солдат.
— Ну, Ванька, іродів буржуй,
мою попробуй, поцілуй!

Гей, свобода, свобода,
всі ми, хлопці, без хреста.
Катька з Ванькою, гай, гай...
що там роблять, одгадай...
Тра - та - та !..

Кругом — огні, огні, огні...
А на плечах — рушниць ремні.
Крок тримай революційний,
близько ворог наш настійний!
Ти будь, мій друже, не боягуз,
візьмем на мушку святую Русь,

дерев'яну,
і рум'яну,
товстозадую.
В дерев'яну

гей, гей, без хреста.

III

Як пішли наші хлоп'ята
до червоних послужить.
До червоних послужить,
головою наложить.

Ех, ти, горе, горещько,
в серці біль один.
Шинель моя незатана,
австрійський карабін.

Ми на горе всім буржуям
світовий пожар роздуєм.
Світовий пожар в крові —
господи, благослови !

IV

Бережись ...— візник кричить.
Ванька з Катькою летить,
ще їй ліктричний ліхтарьок
світить, світить на сніжок.

У шинелі він солдатській,
На лиці фасон дурацький,
Він жартує і сміється,
Чорним вусом задається.

Ванька хлюст, не ловить гав,
мов на все він наплював.
Сани мчать у тьму безкраю
Катьку Ванька обнімає.

От так Ванька! Все він може.
А вона слить, як рожа ...
Сани в тьму безкраю мчать
Ах ти, Катю, моя Кать!

у

Ой, лишив у тебе, Катю,
шрам на шиї ніжик мій.
Під грудьми у тебе, Катю,
шрам од нього ще й другий

Щотандюй же, Катю, Кать!
В тебе ніжки на ять.

Дорогі вбрання носила
у шовках і кружевах,
з офідерами ходила
і блудила з ними, ах ...

Тільки ще раз поблуди,
виц'ю з серця руди.

Пам'ятаєш офіцера —
наказав він довго жити ...
Що? Забула вже, холеро? !
Може, пам'ять освіжить?

Ех, ех, освіжи!
Спать з собою положи.

Панські гетри ти носила
шоколаду їла тьми,
з офіцерами ходила,
а тепер з солдатами.

Ех, ех, согріши,
буде гарно на душі!

VI

І знов копитами шумить.
Візник гукає і летить ...

Стій, стій! Андрюшко, допомога!
Ти, Петько, ззаду забігай!

Трах - тарарах-тах -тах - тах - тах ...
Лиш біла курява в очах ...

За візником гуде мов гай ...
І Ванька з ним ... — Стріляй, стріляй !
Трах - тарарах ... хай знає гад,
як одбивать чужих дівчат.

А Катька де ? Лежить в крові ...
і половина голови ...

Що, Катю ? З'їла ? Ні гу - гу
Лежи, падлюко, на снігу !

Крок тримай революційний,
близько ворог ваш настійний !

VI

І з гвинтівками дванадцять
в тьму ідуть, мов так давно ...
Лиш у вбійника - нетяги
не лице, а полотно.

Він ходить забув, не вміє,
мов кобила, що на брак.
Замотав платок на шиї,
не очуняє ніяк ...

— Що ти, друже, ловиш киси,
мов ворону з пір'ям з'їв ?

— Що ти голову повісив,
може, Катьку пожалів?

— Ой ви, друженьки кохані,
цю дівчину я любив.
Тільки з нею ночі п'яні,
чорні ночі я водив.

Це ж своїми я руками
за огонь у синь - очах,
за родиму мизу пляму
біля правого плеча
загубив її, нетяма,
загубив навіки ах!..

— Ну, поїхав, розпатронивсь ...
Ех, ти курка,— не герой!
Ти держи себе в фасоні
і натурі дай контроль.

Ти не баба, не дитина.
Стисни серце у груді.
Не така іще година
нас чекає впереді.

І Петрунь іде тихіше,
мов направлені часи.
Він очима коле - ріже,
знов веселій, як і всі.

Ех, іх!
Нам погратися не гріх.
Гнів наш бурею вируй!
Замикайся, ти, буржуй!
Погреби нам одчиняй!
Хто з голотою — гуляй!

VIII

Ех, ти, горе-горенько
і нудьга смертельна.

Ех, і я годиничку
проведу ...

Почешу я тім'ячко,
повпе дум.

Гей, і я насіннячко
погризу

Ще її по горлу ножичком
полосну....
Гей ти, вітре, вітровій,
вип'єм кров з буржуя!..
Хай любов у тій крові
з горем утоплю я.

Хто за нами,— гей, виходь,
Ми не мури — боєм ...
А на небі хай господь
Катю заспокоє.

Скучно.

IX

Не чуто гомону і гоцу,
де невська вежа, тишина.
Уже немає „фараона“,
гуляй же, хлопці, без вина!

Стоїть буржуй на перехресті
і в ковнір носа заховав,
облізний пес об нього треться,
штовхає носом у рукав.

Стоїть буржуй, мов пес голодний,
мов знак запитання, мовчить.
І світ старий, мов пес безродний,
за ним на вітер скавучпть.

X

Залишила очі хуга,
замела сліди дорог...
І ні ворога, ні друга
не побачиш і за крок.

Хуга плаче і шумить,
сніг, мов кучері, летить ...
— Ох, і хуга ж, боже мій !
— Гей, Петрунь ! Брехать не смій !

Де та милость, де ж той гнів
золотих твоїх богів ?
Де їх правда, честь і слава ?..
Несвідомий ти, їй-право,
хоч замазав нальді в кров
через Катькину любов.
Крок тримай революційний,
близько ворог наш настійний
Не гармати в мури б'ють, —
то іде робочий люд.

XI

І ідуть без імені святого
всі дванадцять в даль,
на усе готові,
ні на що не жаль.

Їх гвинтівоньки зі сталі —
на невидних ворогів,
там, де хуга з чорним шалом
у провулках без огнів,
там, де сніг тамує хід,
що й не витягнеш чобіт.

В вічі б'ються
прапори.

Кроки рвуться
раз, два, три!

Революції, —
не мари.

Хуга в вічі їм гергоче
дні і ночі,
ночі й дні..
Гей, робочий, на огні!

XII

В даль ідуть державним кроком.
— Хто ще там? Виходь скоріш! —
Це прапор червонокровий
розгулявся угорі.

Впереді намет холодний ...
— Хто в наметі? Гей, пальба —
Тільки виє пес безродний
і позаду шкандиба ...

— Ну, коли ж воно одстане,
звільнить голову мою?..
Світ минулий, світ поганій,
провались, а то заб'ю!

Шкірить зуби вовк голодний,
— хвіст крючком, не відстає ...
— Пес голодний, пес безродний ...
— Цитьте, хлопці!.. Хто іде?

— Навіть прапора не видно
— Хто тікає там у тьмі?
і ховається так швидко
за будинки, за доми ...

— Все одно тебе здобуду,
краще здайся нам живцем!
— Ей, товариш, гірше буде!
Вилізай, стрілять почнем!

Трах - тах - тах!.. І луни дико
одбиваються в домах ...
Тільки хуга довгим сміхом
заливається в снігах.

Трах - тах - тах !..
Трах - тах - тах !..

Так ідуть вони безсонно,
внє пес і дзвонить крок
Очі її крик у ночі гони,
пальці впали на курок.
А над снігом і над тьмою
невідомою ходою
не на зорі, не на гоні
з прапором іде червоним
в білім із троянд вінку,
в ніч холодну і дзвінку,
в далі чорні, далі чулі
заворожений од кулі
в свіжнім мариві із рос
перед ними Ісус Христос.

З Л Е Р М О Н Т О В А

ВІТРИЛО

В тумані моря голубому
там корабель, мов дальній дим,
що він шука в краю чужому,
що загубив в краю своїм?

Але він щастя не шукає,
і не від щастя він біжить.
Круг нього море з вітром грає,
і щогла гнеться і шумить ...

Під ним вода, як блиск лазурі, —
над нього промінь золотий ...
А він шукає все на бурі
неначе в бурях — супокій.

Сніг верховини
пітьма обняла,
і пливе в долини
ночі свіжа мга.
Не пилить дорога,
не тремтять цвіти.
Почекай, небого,
і спочинеш ти.

С О Н

В південній жар, в долині Дагестана,
з свинцем в груді лежав нерушно я
в тиші, глибока парувала рана,
по краплі кров точилася моя.
Лежав один я на піску долини,
Громади скель підводились кругом,
І промінь пік янтарні їх вершини,
І пік мене ... Та спав я мертвим сном.
І марив я далекими огнями ...
Бенкет справляла рідна сторона.
Між юних жон, овінчаних двітами,
розмова йшла про мене голосна.
Між них одна задумано сиділа,
така прекрасна, юна й мовчазна,
немов пірнула в море посмутніле
душею й тілом огненим вона.
І снилась їй долина Дагестана,
знайомий труп лежав в долині тій,
в його груді диміла чорно рана,
і багрянів пісок в крові густій.

ЗАПОВІТ

Зроби, щоб ми були одні,
ловлю я кожну мить.
Я чув, говорять, що мені
лишилось мало жить.
Додому швидко їдеш ти,
а я — де квіти і хрести.
Сказати по правді, дуже
до мене всім байдуже.
Коли ж спитає хто, чому
мене нема. Держись.
Скажи, що кулею йому
пробито грудь наскрізь.
Що вмер він чесно на зорі,
що кепські наші лікарі,
що дорогому краю
привіт я посилаю.
І може, друже любий мій,
лежать батьки в землі сирій.
Признатись чесно, я б не міг
своїм кінцем печалить їх.
Коли ж хто з них живий в ці дні
скажи, що лінь писати мені,

і щоб мене не ждали,
бо в похід полк послали.
Сусідка єсть у них одна,
ми розійшлись давно.
Про мене не спита вона
у тебе. Все одно,
ти розкажи всю правду їй,
пустого серця не жаль.
Хоч сльози зростять лиця, —
для неї це — дрібниця.

ЗМІСТ

	Стор.
Червона зима	5
О, не даремно	10
В осівнім шелесті	11
Ми на роботу йдем	12
Роздули ми горно	13
1917 рік	14
І все, куди не йду	21
Не біля стінки я	23
Од вечірнього, од синього снігу	25
Так ніхто не кохав	26
Уже зоря золоторога	28
Сняться мені ешелони і далі	29
Магнолії лимонний дух	30
1871 рік	32
Безладно торохтять по бруку десь бездумний	41
На снігу	42
Рвав в осени я шипшину	44
Такий я ніжний	46
Вулиці	47
Оглядає останні вагони	49
Крізь вікна	50
Глянув я на море	51
Хлоня .	52
Сміхом і піснями	57
Уночі шелестить мені листя	58
На дворі віти - голо	59
У місті	60
Падають сніжинки	62
Мати .	63
Траурний марш	65
Скільки днів пролетіло над нами	67
Я зустрів тебе, таку веселу	69
Криворіжжя	71

	Стор.
Сумні акації цвітуть	72
Коли потяг у даль загуркоче	74
Ніби в радузі панелі	77
Пісня	79
Червонарми	80
Осінь	82
Сад шумить	83
Ліг на верби огонь янтаря	85
Дніпрельстан	87
Ворошилов	93
Акації цвітуть	109
Комсомолець	112
Марія	114
Якби помножити любов усіх людей	116
Веселі обличчя, усмішки ясні	118
Гамен	119
Хлопчик	121
Лі	123
Багнет	126
В столиці	129
Іду я стежкою двінкою	131
Сьогодні я такий щесливий	132

З О. БЛОКА

Дванадцять	135
------------	-----

З М. ЛЕРМОНТОВА

Вітрило	153
Сині верховини	154
Сон	155
Заловіт	156

**Друкарня імені М. В. Фрунзе. Харків,
Донець - Захаржевська, 6 Уповнова-
жений Головліту № 10:2. Зам. № 998.
Тир. 6.000. 5 друк. арк**

**Видання № 388. Папір ф. 72 × 11 -- 53 кг.
2¹/₂ пап. арк. 1 пап арк. 115.000 літ.
Здано в роботу 4/IX-35 р. Підписано
до друку 14-I-36 р**

A 455785